

Büdcə Təşkilatları üçün 15 № li Milli Mühasibat Uçotu Standartı
“Maliyyə Alətləri: Məlumatın Açıqlanması və Təqdim edilməsi”

Azərbaycan Respublikası Maliyyə
Nazirliyinin 2009-cu il “13” yanvar
tarixli İ-05 nömrəli əmri ilə təsdiq
edilmişdir.

Büdcə Təşkilatları üçün 15 № li Milli Mühasibat Uçotu Standartı

“Maliyyə Alətləri: Məlumatın Açıqlanması və Təqdim edilməsi”

ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1. Bu Standart "Mühasibat uçotu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq hazırlanmış və "Maliyyə alətləri: Məlumatın açıqlanması və təqdimatı" adlı İctimai Sector üçün 15 Növlü Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına əsaslanmışdır.
2. Bu standart, Uçot Qaydaları və Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının Tətbiqi üzrə Şərhlər və Təvsiyələrdə öz əksini tapmış əlavə müddəalar nəzərə alınmaqla tətbiq olunmalıdır.

Məqsəd və tətbiqi sahəsi

3. Bu standart:
 - (a) maliyyə vəziyyətinə dair hesabatda tanınan maliyyə alətlərinin təqdimatı üçün tələblər müəyyən edir;
 - (b) maliyyə vəziyyətinə dair hesabatda tanınan maliyyə alətləri barədə açıqlanmalı olan məlumatları müəyyən edir; və
 - (c) maliyyə vəziyyətinə dair hesabatda tanınmayan maliyyə alətləri barədə açıqlanmalı olan məlumatları müəyyən edir.
4. Bu standartda müəyyən edilən maliyyə alətlərinin təqdimatı ilə bağlı tələblər aşağıdakıları əhatə edir:
 - (a) maliyyə alətlərinin aşağıdakı bölgü üzrə təsnifləşdirilməsini:
 - öhdəliklər və xalis aktivlər/kapital,
 - müvafiq iştirak payının, dividend, gəlir və xərclər.
 - (b) maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməli olduğu şərtlər.
5. Bu standartda müəyyən edilən maliyyə alətlərinin təqdimatı ilə bağlı açıqlama tələbləri aşağıdakıları əhatə edir:
 - (a) təşkilatın maliyyə alətlərinə aid olan gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin məbləğinə, müddətinə və baş vermə ehtimalına təsir edən amillərə dair məlumat;
 - (b) alətlər üçün tətbiq edilən uçot siyasətləri;
 - (c) təşkilat tərəfindən istifadə olunan maliyyə alətlərinin xarakterinə və miqyasına dair məlumat;
 - (d) onların hansı maliyyə məqsədlərinə xidmət etməsi; və
 - (e) onlarla bağlı olan risklər və müvafiq risklərin idarə edilməsi üzrə rəhbərliyin siyasətlər
6. Bu Standart, aşağıdakılar istisna olmaqla, bütün təşkilatlar tərəfindən həm tanınmış, həm də tanınmamış maliyyə alətlərinin bütün növləri üzrə məlumatın açıqlanması və təqdim edilməsi ilə bağlı tətbiq olunmalıdır:

- (a) "Birleştirilmiş (konsolidə edilmiş) və fərdi maliyyə hesabatları" adlı Büdcə Təşkilatları üçün 6 №-li Milli Mühasibat Uçotunun Standartında əks olunan nəzarət edilən təşkilatlardakı iştirak payları;
 - (b) "Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar" adlı Büdcə Təşkilatları üçün 7 №-li Milli Mühasibat Uçotunun Standartında əks olunan asılı təsərrüfat cəmiyyətlərindəki iştirak payları;
 - (c) "Birgə müəssisələrdə iştirak payları" adlı Büdcə Təşkilatları üçün 8 №-li Milli Mühasibat Uçotunun Standartında əks olunan birgə müəssisələrdəki iştirak payları;
 - (d) Sığorta müqavilələrindən yaranan öhdəliklər;
 - (e) Əmək fəaliyyətinin başa çatması ilə bağlı mükafatlandırmanın bütün tipləri, o cümlədən işçilərin mükafatlandırılması planları üzrə işgötürənlərin və təşkilatların öhdəlikləri; və
 - (f) Təşkilat tərəfindən verilən və bunun əvəzində müvafiq şəxslərdən birbaşa olaraq heç bir və ya müavinətlərin ədalətli dəyərində təqribən bərabər olan vəsait alınmayan sosial yardımlar üzrə yaranan ödənişlər ilə bağlı öhdəliklər.
7. Büdcə təşkilatları bu standartı "Birleştirilmiş (konsolidə edilmiş) və fərdi maliyyə hesabatları" adlı Büdcə Təşkilatları üçün 6 №-li Milli Mühasibat Uçotunun Standartında, "Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar" adlı Büdcə Təşkilatları üçün 7 №-li Milli Mühasibat Uçotunun Standartında və "Birgə müəssisələrdə iştirak payları" adlı Büdcə Təşkilatları üçün 8 №-li Milli Mühasibat Uçotunun Standartında uyğun olaraq maliyyə aləti kimi uçota alınan nəzarət edən, asılı və ya birgə müəssisədə iştirak payına tətbiq etməlidir. Bu cür hallarda, müəssisələr hazırkı standartda qeyd edilənlər ilə yanaşı Büdcə Təşkilatları üçün 6, 7 və 8 №-li Milli Mühasibat Uçotunun Standartlarında əks olunan açıqlama tələblərini də tətbiq etməlidir.
8. Bu standart işçilərin mükafatlandırılması sxemi ilə bağlı olan öhdəliklərə və ya hökumətin öz vətəndaşlarına sosial müavinət verməsi və bunun əvəzində müvafiq şəxslərdən birbaşa olaraq heç bir və ya müavinətlərin ədalətli dəyərində təqribən bərabər olan vəsait almaması ilə bağlı öhdəliyinə (məsələn, yaşa görə pensiyalar, işsizliyi görə müavinətlər, əlilliyə görə müavinətlər və hökumət tərəfindən təmin edilən digər maliyyə yardımı növləri) tətbiq edilmir.
9. Mühasibat uçotunun hesablama metodu əsasında maliyyə hesabatları hazırlayan və təqdim edən təsərrüfat subyekti bu Standartı maliyyə alətləri üzrə məlumatın açıqlanması və təqdim edilməsi ilə bağlı tətbiq etməlidir
10. Bu standart büdcə təşkilatlarına, bələdiyyə orqanlarına və büdcədən kənar fondlara tətbiq edilir.
11. Mühasibat uçotu üzrə qüvvədə olan tənzimləyici və hüquqi aktlar ilə bu Milli Mühasibat Uçotu Standartı arasında ziddiyyət yarandığı halda, hazırkı standart tətbiq edilir.

ƏSAS ANLAYIŞLAR

12. Standartda xüsusi mənalar kəsb edən aşağıdakı terminlərdən istifadə olunmuşdur:

Maliyyə aləti bir təşkilatın maliyyə aktivinin və digər təşkilatın kapital aləti və ya maliyyə öhdəliyinin yaranmasına səbəb olan hər hansı müqavilədir.

Hər hansı tərəflə pul vəsaiti və ya digər başqa maliyyə alətləri vasitəsilə ödəniş aparmaq hüququ verən **əmtəə əsaslı müqavilələr**, a) qüvvəyə minən və təşkilatın gözlənilən alış, satış və ya istifadə tələblərinə uyğun olmaqda davam edən b) ilkin dövrlərdən etibarən müvafiq məqsəd üçün nəzərdə tutulan və c) çatdırılma vasitəsilə təmin edilməsi gözlənilən əmtəə əsaslı müqavilələr istisna olmaqla, maliyyə alətləri kimi uçota alınmalıdır.

Maliyyə aktiv aşağıda göstərilən bütün aktivlərdir:

- (a) pul vəsaitləri;
- (b) digər təşkilatdan pul vəsaitləri və ya digər maliyyə aktivinin qəbul edilməsi ilə bağlı müqavilə hüququ
- (c) təşkilat üçün potensial olaraq əlverişli şərtlər əsasında öz maliyyə aktivlərini və ya öhdəliklərini digər təşkilatın maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəlikləri ilə mübadilə edilməsi ilə bağlı müqavilə hüququ; və ya
- (d) digər təşkilatın kapital aləti;

Maliyyə öhdəliyi – aşağıda göstərilən bütün müqaviləli öhdəliklərdir:

- (a) nağd pul vəsaitlərini və ya digər maliyyə aktivini digər təşkilata təqdim etmək; və ya
- (b) təşkilat üçün potensial olaraq əlverişli olmayan şərtlər əsasında digər təşkilat ilə maliyyə öhdəlikləri və ya maliyyə aktivlərini mübadilə etmək.

Təşkilat maliyyə aktivlərinin və ya özünün qiymətli kağızlarının ödənilməsi vasitəsilə yerinə yetirilən **müqavilə öhdəliyinə** malik ola bilər. Belə olan halda, ödənilən qiymətli kağızların ümumi ədalətli dəyərinin, hər zaman, müqavilə öhdəliyinin məbləğinə bərabər olmasını təmin etmək məqsədilə, öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün tələb edilən qiymətli kağızların miqdarı ədalətli dəyerdə baş verən dəyişikliyə uyğun olaraq dəyişilirsə, o zaman, öhdəliyin sahibi özünün qiymətli kağızlarının qiymətində baş verən enib-qalxmalar üzrə mənfəət və ya zərər əldə etmir. Bu cür öhdəlik təşkilatın maliyyə öhdəliyi kimi uçota alınmalıdır.

Kapital aləti, bütün öhdəliklərin çıxılmasından sonra, təşkilatın aktivlərində qalıq payını təsdiq edən hər hansı müqavilədir

Maliyyə öhdəliyi – aşağıda göstərilən bütün müqaviləli öhdəliklərdir:

- (a) nağd pul vəsaitlərini və ya digər maliyyə aktivini digər təşkilata təqdim etmək; və ya
- (b) təşkilat üçün potensial olaraq əlverişli olmayan şərtlər əsasında digər təşkilat ilə maliyyə öhdəlikləri və ya maliyyə aktivlərini mübadilə etmək;

Sığorta müqaviləsi (bu standartın məqsədi baxımından) sığorta edən tərəfi müəyyən zaman kəsiyində baş verən və ya müəyyən edilən hadisələr, o cümlədən, ölüm (annuitent, annuitent alan şəxsin sağ qalması hallarında), xəstəlik, əlillik, əmlakın zədələnməsi, digər tərəflərə xəsarətin yetirilməsi və fəaliyyətin dayandırılması ilə bağlı müəyyən edilən risklərə məruz qoyan müqavilələrdir.

Bazar dəyəri fəal bazarda maliyyə aktivinin satışı üzrə əldə edilə bilən və ya alışı zamanı ödənilməli olan məbləğdir.

Monetar maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəlikləri (həmçinin, monetar maliyyə alətləri də adlanır) sabit və ya müəyyən edilən pul vəsaiti miqdarında alınacaq və ya ödəniləcək maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləridir

13. Digər Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında müəyyən edilən şərtlər bu standartda digər standartlarda olduğu kimi eyni mənada işlədilir və ayrıca nəşr edilən Müəyyən Edilən Terminlər Lüğətinə daxil edilir.
14. Bu standartda müqavilə və müqavilə əsaslı terminlər dedikdə, adətən, icrası qanunla icbari olması səbəbindən boyun qaçırmaq üçün az və ya heç bir seçim imkanı olmayan iki və daha çox tərəflər arasında bağlanan və aydın iqtisadi nəticələri təcəssüm etdirən razılaşmalar nəzərdə tutulur. Müqavilələr və beləliklə də, maliyyə alətləri müxtəlif formalarda ola bilsə də, yazılı qaydada tərtib edilməlidir
15. Standartın 12-ci maddəsində əks olunan anlayışlar baxımından, təşkilat termini ictimai sektora məxsus strukturları, fiziki şəxsləri, ortağ və ya səhmdar cəmiyyətləri əhatə edir.
16. Maliyyə alətləri həm əsas alətlərdən (məsələn, debitor və kreditor borcları, kapital alətləri), həm də törəmə maliyyə alətlərindən ibarət olur (məsələn, maliyyə opsiyonları, fyuçers və forvard kontraktları, faiz və valyuta svopları). Tanınmağı və ya tanınmamağından asılı olmayaraq, törəmə maliyyə alətləri maliyyə alətlərinin anlayışına uyğun gəlir və müvafiq olaraq hazırkı Standartın tətbiq sahəsinə aid edilir
17. Törəmə maliyyə alətləri, əsas maliyyə alətində mövcud olan maliyyə risklərindən birinin və ya bir neçəsinin alətin tərəfləri arasında ötürülməsinə imkan verən hüquq və öhdəliklər yaradırlar. Müqavilə bağlanılarkən törəmə maliyyə alətləri əsas maliyyə alətinin ötürülməsi ilə nəticələnmir və bu cür ötürülmənin müqavilənin sona çatmasına qədər baş verməsi mütləq deyildir..
18. Fiziki aktivlər (məsələn, ehtiyatlar, torpaq, tikili və avadanlıqlar), icarəyə götürülmüş aktivlər və qeyri-maddi aktivlər (məsələn, radio tezliklər üzrə spektr, patentlər və ticarət markaları) maliyyə aktivləri hesab olunmur. Bu kimi fiziki və qeyri-maddi aktivlərə nəzarət pul vəsaitlərinin və ya digər aktivlərin təşkilata axınını təmin etməyə imkan yaradır, lakin pul vəsaitlərinin və ya digər maliyyə aktivlərinin alınması üzrə real hüququn yaranmasına gətirmir
19. Gələcək iqtisadi səmərəsi pul vəsaitlərinin və ya digər maliyyə aktivlərinin alınması üzrə hüquq deyil, malların və xidmətlərin alınmasından ibarət olan avans xərcləri və s. bu kimi aktivlər maliyyə aktivləri hesab olunmur. Analoji olaraq, təxirə salınmış gəlir və əksər zəmanət öhdəlikləri kimi maddələr maliyyə öhdəlikləri hesab olunmur. Çünki, onlar ilə əlaqədar gələcək iqtisadi səmərənin təşkilatdan mümkün xaric olması pul vəsaitlərinin və ya digər maliyyə aktivinin deyil, malların və xidmətlərin təqdim edilməsindən ibarətdir.
20. Mahiyyət etibarilə, müqavilə əsaslı olmayan və dövlət tərəfindən ictimai sektora məxsus təşkilatlar üzrə tətbiq edilən hüquqi tələblər nəticəsində yaranan öhdəliklər və ya aktivlər (məsələn, mənfəət vergisi və ya vergi ekvivalentləri) maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəlikləri hesab olunmur. Mənfəət vergisinin uçotuna dair təlimatlar

"Mənfəət vergisi" adlı İctimai Sektor üçün 12 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartında əks edilmişdir.

21. Maliyyə aktivlərinin köçürülməsini əhatə etməyən müqavilə hüquqları və öhdəlikləri maliyyə alətləri anlayışına daxil edilmir.
22. Nəzarət edilən təşkilatın birləşdirilməsi (konsolidasiya) edilməsi nəticəsində müəssəsənin maliyyə vəziyyətinə dair hesabatında yarana bilən azlıq üzrə iştirak payı təşkilatın maliyyə öhdəliyi və ya kapital aləti deyildir. Birləşdirilmiş (konsolidasiya edilmiş) maliyyə hesabatlarında təşkilat Büdcə Təşkilatları üçün 6 №-li Milli Mühasibat Uçotunun Standartına uyğun olaraq digər tərəflərin xalis aktivlərdə/kapitalda olan iştirak payını və özünün nəzarət edilən təşkilatın xalis mənfəət və ya zərərinə təqdim edir. Uyğun olaraq, nəzarət edilən təşkilat tərəfindən kapital aləti kimi təsnifləşdirilən maliyyə aləti nəzarət edən təşkilata məxsus olduqda və ya nəzarət edən təşkilat tərəfindən maliyyə vəziyyətinə dair birləşdirilmiş (konsolidasiya edilmiş) hesabatda səhmdarların xalis aktivlərindən/kapitalından ayrı şəkildə azlıq üzrə iştirak payı kimi təqdim edildikdə konsolidasiyadan çıxarılır. Nəzarət edilən təşkilat tərəfindən maliyyə öhdəliyi kimi təsnifləşdirilən maliyyə aləti təşkilat daxili qalıq kimi konsolidasiyadan çıxarılan qədər nəzarət edən təşkilatın maliyyə vəziyyətinə dair birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) hesabatında öhdəlik kimi göstərilir. Nəzarət edən təşkilatın konsolidasiya üzrə uçot prinsipləri nəzarət edilən təşkilat tərəfindən maliyyə hesabatlarında verilən təqdimatların əsaslarına təsir etmir.

TƏQDİMAT

Öhdəliklər və Xalis aktivlər/kapital

23. Maliyyə alətlərinin emitenti, ilkin tanınma ilə bağlı müqaviləli razılaşmanın mahiyyətinə və maliyyə aktivləri və kapital alətləri anlayışlarına uyğun olaraq bu aləti və ya onun tərkib hissələrini öhdəlik və ya xalis aktivlər/kapital kimi təsnifləşdirməlidir.
24. Maliyyə öhdəliyinin kapital alətindən fərqləndirilməsində əsas xüsusiyyət emitent üçün potensial olaraq əlverişli olmayan şərtlər əsasında maliyyə alətinin bir tərəfinin (emitent) digər tərəfə (sahib) pul vəsaitləri, və ya digər maliyyə aktivini təqdim etmək, ya da maliyyə alətinin sahibi ilə maliyyə öhdəliyi və ya maliyyə aktivlərini mübadilə etmək haqqında müqavilə öhdəliyinin mövcudluğudur. Bu cür müqavilə öhdəlikləri mövcud olan zaman, onların necə yerinə yetiriləcəyindən asılı olmayaraq sözügedən alət maliyyə öhdəliyi anlayışına uyğun gələcəkdir. Xarici valyutadan istifadə imkanının məhdud olması və ya ödəniş üçün rəhbər orqandan icazənin alınması və s. bu kimi emitentin öhdəliyin yerinə yetirməsi potensialını məhdudlaşdıran amillər alət çərçivəsində emitentin öhdəliklərini və ya sahibin hüquqlarını rədd etmir.
25. Maliyyə alətləri pul vəsaitlərinin və ya digər maliyyə aktivlərinin təmin edilməsi və ya potensial olaraq əlverişli olmayan şərtlər əsasında digər maliyyə aləti ilə əvəz edilməsi baxımından emitent üçün müqavilə öhdəliyi yaratmadıqda, bu kapital aləti hesab edilir. Kapital alətinin sahibi hər hansı dividendlər üzrə proporsional pay və ya xalis aktivlər/kapital üzrə digər ödənişlər almaq hüququna malik olsa da, emitent bu cür ödənişlərin edilməsi üçün müqavilə öhdəliyinə malik deyildir.
26. İctimai sektora məxsus təşkilat güzəştli səhmlər kimi xüsusi hüquqlara malik alətlər buraxa bilər. Güzəştli səhmlər emitantdan hər hansı müəyyən və ya təyin edilə bilən gələcək dövrdə müəyyən və ya təyin edilə bilən məbləğ həcmində ödənişlərin edilməsini tələb edərsə və ya səhm sahibinə emitantdan müəyyən tarixdə və ya ondan sonra müəyyən və ya təyin edilə bilən məbləğə uyğun olaraq səhmin dəyərinin ödənilməsinə tələb etmək hüququ verərsə, o zaman, alət maliyyə öhdəliyi anlayışına uyğun gəlir və bu cür təsnifləşdirilir.

Emitent tərəfindən qarışıq maliyyə alətlərinin təsnifləşdirilməsi

27. Həm öhdəlik, həm də xalis aktivlər/kapital komponentini özündə birləşdirən maliyyə alətlərinin emitenti bu alətin komponentlərini 23-cü maddəyə uyğun olaraq ayrıca təsnifləşdirməlidir
28. Konvertasiya olunan alətin öhdəlik və xalis aktivlər/kapital komponentlərinin təsnifatına, hətta opsiyunun icrası bəzi sahiblərə iqtisadi cəhətdən sərfəli görünə bilsə də, konvertasiya opsiyunun icra olunması ehtimalında dəyişikliyin baş verməsi nəticəsində yenidən baxılmaz. Gələcək ödənişlər etmək üzrə emitentin öhdəliyi, onun konvertasiya, alətin ödəmə müddətinin sona çatması və ya digər əməliyyatlar nəticəsində ləğv olunmasına qədər yerinə yetirilməmiş qalır.
29. Bu Standart maliyyə alətlərinin, maliyyə öhdəliklərinin və kapital alətlərinin ölçülməsi məsələsini əhatə etməyi üçün vahid alətin tərkibinə daxil olan öhdəliyin və xalis aktivlərin/kapitalın elementlərinə balans dəyəri əlavə edən heç bir xüsusi metod müəyyən etmir. Qəbul edilə bilən yanaşmalara aşağıdakılar daxildir:
- (a) daha asan şəkildə ölçülə bilən komponent üçün ayrıca müəyyən edilən məbləği alətin ümumi məbləğindən çıxdıqdan sonra yerdə qalan qalıq məbləğin nisbətən çətin ölçülə bilən komponentə (çox zaman kapital aləti) şamil edilməsi; və
- (b) Öhdəlik və xalis aktivlər komponentlərinin ayrı-ayrılıqda ölçülməsi və lazım olduğu təqdirdə, komponentlərin məbləğinin alətin ümumi məbləğine bərabər olması üçün sözügedən məbləğlərin proporsional qaydada uyğunlaşdırılması.

İlkin tanınma üzrə öhdəlik və xalis aktivlər/kapital komponentlərinə şamil edilən balans dəyərlərinin cəmi, həmişə, ümumilikdə alətə şamil edilə bilən balans dəyərinə bərabərdir. Alətin komponentlərinin ayrı-ayrılıqda tanınması və təqdim edilməsi üzrə heç bir mənfəət və ya zərər yaranmır. Maliyyə alətlərinin tanınmasına və ölçülməsinə dair təlimatlar "Maliyyə alətləri: Tanınma və Ölçülmə" adlı 39 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartında kəş olunmuşdur.

Faiz gəliri, dividendlər, zərərlər və gəlirlər

30. Maliyyə aləti ilə əlaqədar faiz gəliri, dividendlər, mənfəət və zərərlər və ya maliyyə öhdəliyi kimi təsnifləşdirilən komponent maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda gəlir və ya xərc kimi tanınmalıdır. Kapital aləti kimi təsnifləşdirilən maliyyə alətinin sahiblərinə bölüşdürmələr emitent tərəfindən birbaşa xalis aktivlər/kapitalın debet hesabına yazılmalıdır.
31. Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda maliyyə alətinin təsnifləşdirilməsi həmin alətə aid olunan faiz gəlirinin, dividendlərin, mənfəət və zərərlərin gəlir və ya xərc kimi təsnifləşdirildiyini və maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatda təqdim edilib edilmədiyini müəyyən edir.
32. Xərc kimi təsnifləşdirilmiş dividendlər, maliyyə fəaliyyəti haqqında hesabatda ya ayrı maddə kimi, ya da digər öhdəliklər üzrə faizlərlə təqdim oluna bilər.
33. Faiz və dividendlərin açıqlanması "Maliyyə Hesabatlarının Təqdim olunması" adlı 1 №-li BTMMUS-nin tələblərinə uyğun olaraq tənzimlənir.

Maliyyə Aktivləri və Maliyyə Öhdəliklərinin Qarşılıqlı Əvəzləşdirilməsi

34. Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliyi, aşağıdakı şərtlər yerinə yetirildikdə qarşılıqlı əvəz olunaraq maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğlə təqdim olunmalıdır:
- (a) təşkilat, tanınmış məbləğləri qarşılıqlı əvəz etmək üçün qanuni hüquqa malikdirsə; və
 - (b) təşkilatın ya hesablaşmanı netto əsasında həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktivləri realizasiya etmək və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti varsa
35. Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliyinin iki və ya daha çox ayrı maliyyə alətinin icrasından gözlənilən gələcək pul vəsaitləri axınını əks etdirdiyi təqdirdə, bu Standart onların netto əsasında təqdimatını tələb edir. Təşkilat bir xalis məbləği almaq və ya ödəmək hüququ və ya niyyəti olduqda, o, faktiki olaraq, ancaq bir maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəliyinə malikdir
36. Tanınmış maliyyə aktivləri və tanınmış maliyyə öhdəliyinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi və xalis məbləğin təqdim edilməsi maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəliyinin tanınmasının dayandırılmasından fərqlənir. Əvəzləşdirmə mənfəət və ya zərərin tanınması ilə nəticələnmədiyi halda, maliyyə alətinin tanınmasının dayandırılması təkcə əvvəlcədən tanınmış maddənin maliyyə vəziyyətinə dair hesabatdan silinməsi ilə deyil, həm də mənfəət və ya zərərin tanınması ilə nəticələnir
37. Əvəzləşdirmə hüququ, müqaviləyə əsasən və ya digər şəkildə kreditora ödənilməli məbləğin hamısını və ya bir hissəsini kreditordan alınacaq məbləğ ilə əvəzləşdirməklə bu məbləği ödəmək və ya digər şəkildə silmək üzrə debitorun qanuni hüququdur.
38. Qeyri-adi hallarda, üç tərəf arasında debitora əvəzləşdirmə hüququ verən razılaşma mövcud olduğu təqdirdə, debitor üçüncü tərəfdən alınacaq məbləğ ilə kreditora ödənilməli məbləği silmək hüququna malikdir.
39. Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliyinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi üzrə qanuni statusa malik hüququnun mövcudluğu, maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliyi ilə əlaqədar öhdəliklərə və hüquqlara təsir edir və təşkilatın məruz qaldığı kredit və likvidlik riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərə bilər. Lakin, hüququn mövcudluğu özlüyündə əvəzləşdirmə üçün tutarlı əsas deyildir. Hüquqdan istifadə etmək və ya eyni zamanda hesablaşmaq niyyətinin olmadığı təqdirdə, təşkilatın gələcək pul vəsaitləri axınının məbləği və müddətində heç bir dəyişiklik baş verməyəcəkdir. Təşkilat hüquqdan istifadə etmək və ya eyni zamanda hesablaşmaq niyyətində olduğu zaman, aktiv və öhdəliyin netto əsasında təqdim edilməsi gözlənilən gələcək pul vəsaitləri axınının məbləği və vaxtını, həmçinin bu axınların məruz qaldığı riskləri daha yaxşı əks etdirir.
40. Bir və ya hər iki tərəfin netto əsasında hesablaşmaq niyyəti və belə əvəzləşdirməni etmək üçün qanuni hüququnun olmaması, fərdi maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliyi üzrə hüquq və öhdəliklər dəyişməz qaldığı üçün, əvəzləşdirmənin əsaslandırılması üçün kifayət deyildir.

41. Təşkilatın əvəzləşdirmə hüququna malik olduğu, lakin netto əsasında hesablaşmaq və ya aktivini realizasiya etmək və eyni zamanda öhdəliyi yerinə yetirmək niyyətinin olmadığı halda, o bu hüququn mövcud olduğunu, lakin istifadə olunmadığı faktını qeydlərdə standartının 62-ci maddə uəğun olaraq açıqlamaladır.
42. Maliyyə aktivinin realizasiya olunması və onunla bərabər öhdəliyin yerinə yetirilməsi əməliyyatların yalnız eyni vaxtda baş verdiyi təqdirdə eyni zamanda baş verən əməliyyatlar kimi uçota alınır. Maliyyə aktivinin realizasiya olunması ilə öhdəliyin yerinə yetirilməsi arasında hər hansı gecikmə, onun nə qədər qısa olmasından asılı olmayaraq, maliyyə aktivinin və maliyyə öhdəliyinin eyni zamanda realizasiya olunmadığına dələlət edir.
43. 34-cü maddədə göstərilən şərtlər ümumiyyətlə təmin olunmur və əvəzləşdirmənin aparılması adətən aşağıdakı hallarda münasib deyil:
- (a) bir neçə müxtəlif maliyyə aləti, bir maliyyə alətinin xüsusiyyətlərini təkrarlamaq üçün istifadə olunduqda (sintetik alət);
 - (b) maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri ilkin olaraq eyni risklərə məruz qalan maliyyə alətlərindən yarandıqda (misal üçün, "forvard" müqavilələrinin və ya digər törəmə alətlərin eyni portfelində aktivlər və öhdəliklər), lakin əməliyyat üzrə müxtəlif tərəflər ilə əlaqədar olduqda;
 - (c) maliyyə və ya digər aktivlər, qeyri-resurs maliyyə öhdəlikləri üçün girov kimi qoyulduqda;
 - (ç) maliyyə aktivləri, həmin aktivlər kreditor tərəfindən öhdəliyin yerinə yetirilməsi əvəzində qəbul olunmadan öhdəlik üzrə hesablaşmaq məqsədilə, debitor tərəfindən vəkələtli idarəyə verildikdə (misal üçün, hesablaşma fondu); və ya
 - (d) itkilərə səbəb olmuş hadisələrin nəticəsində yaranmış öhdəliklərin, sığorta müqaviləsinə əsasən iddianın qaldırılması vasitəsilə üçüncü tərəf hesabına ödənilməsi gözlənildikdə.

Məlumatın Açıqlanması

44. Bu standart tərəfindən tələb edilən açıqlamalar həm tanınan, həm də tanınmayan maliyyə alətləri ilə bağlı risklərin miqyasının qiymətləndirilməsi baxımından maliyyə hesabatının istifadəçilərinə yardım edəcək məlumatları təmin edir. Bu standart təşkilat tərəfindən aşağıdakı maliyyə riski növləri üzrə məlumatların açıqlanmasını tələb edir:
- (a) Qiymət riski—Üç qiymət riski növü mövcuddur: valyuta riski, faiz dərəcəsi riski və bazar riski.
 - (i) Valyuta riski xarici valyuta məzənnəsində baş verən dəyişikliklər səbəbindən maliyyə alətinin dəyərinin dəyişilməsi riskidir.
 - (ii) Faiz dərəcəsi bazarda mövcud olan faiz dərəcələrində baş verən dəyişikliklər səbəbindən maliyyə alətinin dəyərinin dəyişilməsi riskidir.
 - (iii) Bazar riski fərdi qiymətli kağızlar və ya onların emitentləri üçün xarakterik olan və ya bazarda alınıb-satılan bütün qiymətli kağızlara təsi edən amillər səbəbindən yaranıb-yaranmamasından asılı olmayaraq bazar qiymətlərində baş verən dəyişikliklər səbəbindən maliyyə alətinin dəyərinin dəyişilməsi riskidir. Qiymət riski termini təkcə zərər ehtimalını deyil, mənfəət ehtimalını da ifadə edir.
 - (b) Kredit riski—Kredit riski maliyyə alətinin bir tərəfinin öhdəliyi yerinə yetirə bilməməsi və digər tərəf üçün maliyyə itkiləri yaratması riskidir.
 - (c) Likvidlik riski—Maliyyələşdirmə riski kimi də adlandırılan likvidlik riski təşkilatın maliyyə alətləri ilə bağlı öhdəliklərinin yerinə yetirməsi üçün vəsait əldə etməsi istiqamətində çətinliklərlə üzləşməsi riskidir.
 - (d) Pul vəsaitinin hərəkəti riski — Pul vəsaitinin hərəkəti riski monetar maliyyə alətləri ilə bağlı olan gələcək pul vəsaitlərinin məbləğinin dəyişilməsi riskidir.

Riskin idarə edilməsi siyasətlərinin açıqlanması

45. Təşkilat özünün maliyyə riskinin idarə edilməsi məqsədlərini və siyasətlərini, o cümlədən, hedcinq hesabının istifadə edildiyi proqnozlaşdırılan hər bir geniş əməliyyat növünün hedcinqi üzrə siyasətini təsvir etməlidir.
46. Hər hansı maliyyə aləti üzrə açıqlanmalı olan təfsilatların səviyyəsi müvafiq alətlərin əhəmiyyəti nəzərə alınmaqla mülahizələr vasitəsilə müəyyən edilir.
47. Təşkilat alətlərin xüsusiyyətləri, onların tanınib-tanınmaması və tanındığı təqdirdə, tətbiq edilən ölçümlə tələbləri və s. bu kimi məsələləri nəzərə almaqla maliyyə alətlərini açıqlanacaq məlumatın xüsusiyyətinə uyğun şəkildə siniflər üzrə qruplaşdırılmalıdır. Ümumiyyətli, siniflər ilkin dəyər əsasında köçürülən maddələr ilə ədalətli dəyər əsasında köçürülən maddələrin fərqləndirilməsi nəzərə alınmaqla müəyyən edilir.
48. Qeydlərdə və ya yardımçı sənədlərdə açıqlanan məbləğlər tanınan aktiv və öhdəliklər ilə bağlı olduqda, maliyyə hesabatlarında əks olunan müvafiq sətir maddələrinə uyğunlaşdırmanı təmin etmək üçün kifayət qədər məlumat açıqlanmalıdır.
49. Təşkilat bu standartın tətbiq sahəsinə daxil olmayan maliyyə alətlərinin tərəfi olduqda müvafiq alətlər hazırkı standartın əhatə etdiyindən ayrıca açıqlanan maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəlikləri sinfini və siniflərini təşkil edir.

Şərtlər, şərait və uçot siyasətləri

50. Təşkilat həm tanınan, həm də tanınmayan maliyyə aktivlərinin, maliyyə öhdəliklərinin və kapital alətinin hər bir sinfi üçün aşağıdakıları açıqlamalıdır:
 - (a) Maliyyə alətlərinin miqyasına və xüsusiyyətinə, o cümlədən, pul vəsaitlərinin gələcək hərəkətinə kəmiyyət, zaman və yəqinlik baxımından təsir edə bilən əhəmiyyətli şərtlərə və şəraitə dair məlumat; və
 - (b) Qəbul olunan uçot siyasətləri, o cümlədən, tətbiq edilən tanınma və ölçümlə meyarları.
51. Təşkilat tərəfindən ya fərdi qaydada, ya da sinif şəklində saxlanılan və ya buraxılan maliyyə alətləri standartın 44-cü maddəsində qeyd edildiyi kimi potensial əhəmiyyətli risk təhlükəsi yaradan zaman aşağıdakı şərtlər və şəraitlər açıqlanmalıdır:
 - (a) Əsas, bəyan edilən, nominal və gələcək ödənişlərin əsaslandığı digər oxşar dəyərlər;
 - (b) Ödəniş, yekun və icar tarixləri;
 - (c) Alət üzrə digər tərəfin saxladığı erkən ödənişli opsiyonlar, o cümlədən, opsiyonların reallaşdırıla bilindiği müddət və tarix, eləcə də, reallaşdırma qiyməti və ya qiymətlər toplusu;
 - (d) Aləti digər maliyyə alətinə və ya digər hər hansı aktiv və öhdəliyə çevirmək və ya dəyişmək üçün alət üzrə digər tərəfin saxladığı opsiyonlar, o cümlədən, opsiyonların reallaşdırıla bilindiği müddət və tarix, və ya çevirmə dəyişdirilmə nisbəti;
 - (e) Alətin əsas məbləği üzrə daxil olan və ya ödənilən pul vəsaitlərinin həcmi və tarixi, o cümlədən, ödəniş, qaytarılma və hər hansı amortizasiya fondu və ya oxşar tələblər;
 - (f) Kreditin əsas məbləği üzrə faiz dərəcəsinin, dividendin və ya dövrü gəlirlərin bəyan edilən nisbəti və ya məbləği;
 - (g) Maliyyə aktivi üçün saxlanılan zəmanət və ya maliyyə öhdəliyi üçün saxlanılan girov;
 - (h) Alət üzrə pul vəsaitləri təşkilatın hesabat valyutasından fərqli valyutaya denominasiya edildikdə, daxil olmaların və ödənişlərin edilməli olduğu valyuta;

- (i) Dəyişilən alən əvəzində əldə edilən alət üçün (a)-(h) maddələrində göstərilən informasiya; və
 - (j) Pozulduğu təqdirdə digər şərtləri əhəmiyyətli dərəcə dəyişə bilən alət üzrə hər hansı şərtlər və ya müvafiq müqavilə öhdəlikləri
52. Maliyyə vəziyyətinə dair hesabatda təqdim olunan maliyyə aləti alətin hüquqi formasından fərqləndiyi təqdirdə, təşkilat qedylərdə alətin xüsusiyyətini izah etməlidir.
53. "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı" adlı Büdcə Təşkilatları üçün 1 №-li Milli Mühasibat Uçotunun Standartına uyğun olaraq təşkilat bütün əhəmiyyətli uçot siyasətlərinə, o cümlədən, həm qəbul edilmiş ümumi prinsiplərə, həm də onların təşkilatın fəaliyyəti zamanı meydana gələn əhəmiyyətli əməliyyatlara və şəraitlərə tətbiqi metodlarına dair aydın və yığcam məlumat açıqlamalıdır. Maliyyə alətləri baxımından isə bu cür açıqlamalar aşağıdakıları əhatə etməlidir:
- (a) Maliyyə vəziyyətinə dair hesabatda maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin nə vaxt tanınmasına və tanınmanın nə vaxt dayandırılmasına dair tətbiq edilən meyarlar;
 - (b) Maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin həm ilkin, həm də sonrakı tanınması zamanı tətbiq olunan qiymətləndirmə bazası və metodu; və
 - (c) Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri üzrə yaranan gəlir və xərclərin tanınması və ölçülməsi bazası.
54. Təşkilat ədaləti dəyər əsasında köçürülən maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin balans dəyərinin təyin edilmiş bazar qiymətləri, müstəqil qiymətləndirmə, diskont edilmiş pul vəsaitlərinin təhlili və ya digər başqa münasib metod əsasında müəyyən edilməsini, eləcə də, süzügedən metodların tətbiqi ilə bağlı edilən istənilən əhəmiyyətli ehtimalları açıqlamalıdır.
55. Büdcə təşkiati maliyyə hesabatlarında reallaşdırılan və reallaşdırılmayan mənfəət və zərərə, iştirak payına və maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri ilə bağlı olan digər gəlir və xərc maddələrinə dair hesabatın verilməsi metodunu açıqlamalıdır. Bu açıqlama maliyyə alətləri üzrə yaranan və hedcinq məqsədi üçün saxlanılan gəlir və xərclərin tanınması metoduna dair məlumatı əhatə etməlidir.
56. Təşkilat, hətta, maliyyə vəziyyətinə dair hesabatda əks olunan müvafiq maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin qarşılıqlı əvəz edilmədiyinə baxmayaraq xəliir və xərc maddələrini xalis əsasda təqdim edirsə, o zaman, təsir əhəmiyyətli olduğu təqdirdə müvafiq təqdimatın səbəblərini açıqlayır.

Faiz dərəcəsi riski

57. Təşkilat həm tanınan, həm də tanınmayan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin hər bir sinfi üçün onların məruz qaldığı faiz dərəcəsi riski barədə məlumatı, o cümlədən aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) Müqavilə üzrə yenidən qiymətoyuma və ödəniş müddətləri, istənilən erkən tarix; və
 - (b) Effektiv faiz dərəcəsi, mümkün olduqda
58. Təşkilat hansı maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin:
- (a) Sabit faiz dərəcəsinə malik monetar maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri kimi faiz dərəcəsi üzrə qiymət riskinə məruz qalmasını;
 - (b) Bazar qiymətlərindən asılı olaraq dəyişilən qeyri-sabit faiz dərəcəsinə malik monetar maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri kimi pul vəsaitinin hərəkəti üzrə faiz dərəcəsi riskinə məruz qalmasını; və

- (c) Qiymətli kağızlara qoyulan bəzi investisiyalar kimi faiz dərəcəsi riskinə məruz qalmamasını;
59. Standartın 58-ci maddəsinin (b) bəndinin tələbləri istiqrazlara, adi veksellərə və eyni məbləğdə vəsaiti əks etdirməklə sahibi üçün gəlir, buraxan tərəf üçün isə xərc yaradan gələcək ödənişləri əhatə edən oxşar monetar maliyyə alətlərinə tətbiq edilir. Tələblər müəyyən edilə bilən effektiv faiz dərəcəsinə malik olmayan qeyri-monetar və törəmə alətlərə şamil edilmir.
60. Təşkilat özünün maliyyə vəziyyətinə dair hesabatında tanınmayan maliyyə aktivləri ilə bağlı faiz dərəcəsi riskinə məruz qaldıqda, maliyyə hesabatının istifadəçilərinin təsirin xüsusiyyətini və miqyasını başa düşməsinə imkan verən məlumatları açıqlamalıdır.
61. Təşkilatın fəaliyyətinin xüsusiyyəti və onun maliyyə alətləri üzrə tədbirlərinin miqyası iştirak payı riskinə dair məlumatın hesabat formasında, cədvəl şəkildə və ya onların hər ikisindən istifadə etməklə təqdim edilməsini müəyyən edəcəkdir

Kredit riski

62. Təşkilat həm tanınan, həm də tanınmayan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin hər bir sinfi üçün onların məruz qaldığı kredit riski barədə məlumatı, o cümlədən aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) Digər tərəflər maliyyə aləti üzrə öhdəliyi yerinə yetirə bilmədikdə hər hansı bir zəmanətin ədalətli dəyərini nəzərə almadan hesabat tarixinə olan maksimum kredit riskini ən dolğun şəkildə əks etdirən məbləği; və
- (b) Kredit riskinin əhəmiyyətli təmərküzləşməsini
63. Maliyyə öhdəliyi ilə qarşılıqlı əvəz olunmasına dair icrası qanunla icbari olan hüquqa malik maliyyə aktivləri, hesablaşmanın netto metodunda və ya eyni zamanda aparılması nəzərdə tutulmadıqda, öhdəlik çıxılmaqla maliyyə hesabatında təqdim edilmir. Buna baxmayaraq, təşkilat standartın 62-ci maddəsinə əsasən məlumat təqdim edən zaman qarşılıqlı əvəzetmə ilə bağlı qanuni hüququn mövcudluğunu açıqlamalıdır.
64. Tanınmayan maliyyə aktivləri ilə bağlı kredit riski mövcud olmadıqda və ya maksimum təsir alətin əsas, bəyan edilən, nominal və ya standartın 50-ci maddəsinə əsasən açıqlanan digər oxşar müqavilə və ya 66-cı maddəyə uyğun olaraq açıqlanan ədalətli dəyərində bərabər olduqda standartın 62-ci maddəsinin (a) bəndinin tələblərinin yerinə yetirilməsi üçün heç bir əlavə açıqlama tələb edilmir. Lakin, bəzi tanınmayan aktivlər mövcud olduqda, digər tərəfin öhdəliyi yerinə yetirməyədi təqdirdə əsas alət üzrə tanınacaq maksimum zərər standartın 50 və 66-cı maddələrinə uyğun olaraq müəyyən edilən məbləğdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər. Bu cür hallarda standartın 62-ci maddəsinin (a) bəndinin 50 və 66-cı maddələrə uyğun olaraq edilən açıqlamalar ilə yanaşı əlavə məlumatların açıqlanmasını tələb edir.
65. Təşkilatın xüsusiyyətinə və maliyyə vəziyyətinə dair digər açıqlamalar vasitəsilə aydın olmadıqda və digər tərəflər öhdəlikləri yerinə yetirmədikdə əhəmiyyətli zərərin baş verməsi ilə nəticələnən kredit risklərinin təmərküzləşməsi barədə məlumat açıqlanmalıdır. Əhəmiyyətli təmərküzləşmə təşkilatın və onun debitorların vəziyyətini nəzərə almaqla rəhbərlik tərəfindən həyata keçirilən mülahizələr vasitəsilə müəyyən edilir.

Ədalətli dəyər

66. Təşkilat həm tanınan, həm də tanınmayan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin hər bir sinfi üçün ədalətli dəyər barədə məlumat açıqlamalıdır. Zaman və ya vəsait çatışmazlığı səbəbindən maliyyə aktivinin və ya maliyyə öhdəliyinin ədalətli dəyərini kifayət qədər etibarlı şəkildə müəyyən etmək mümkün olmadıqda, bu fakt və müvafiq

maliyyə alətinin ədalətli dəyəri ilə bağlı əsas xüsusiyyətlərə dair məlumat açıqlanmalıdır.

67. Maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyəri bir neçə ümumilikdə qəbul olunan metodlardan biri ilə müəyyən edilə bilər. Ədalətli dəyər barədə məlumatın açıqlanması qəbul olunan metod və onun tətbiqi ilə bağlı edilən hər hansı əhəmiyyətli fərziyələr daxildir.
68. Kifayət qədər etibarlı şəkildə müəyyən edilə bilməməsi səbəbindən ədalətli dəyər barədə məlumat açıqlanmadıqda, maliyyə aktivləri ilə maliyyə öhdəliklərinin balans dəyərləri arasında mümkün fərqlərin miqyası və onların gələcək dəyəri barədə maliyyə hesabatının istifadəçilərinin özlərinin mülahizələr etməsinə kömək etmək üçün müvafiq məlumatlar təqdim edilməlidir

Ədalətli dəyərdən yüksək məbləğ ilə köçürülən maliyyə aktivləri

69. Təşkilat bir və daha çox maliyyə aktivini onun ədalətli dəyərindən yüksək qiymətdə köçürən zaman aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) Fərdi aktivlərin və ya bu aktivlərin münasib qruplarının hər hansı birinin balans dəyərini və ədalətli dəyərini; və
- (b) Balans dəyərini azaldılmamasının səbəblərini, o cümlədən, rəhbərliyin aktivin balans dəyərini bərpa olunacağı qənaətinə gəlməsi üçün dəlillərin mahiyyətini
70. Rəhbərlik bərpa ediləcəyi gözlənilən maliyyə aktivlərinin məbləğinin müəyyən edilməsinə və aktivin balans dəyəri onun ədalətli dəyərindən çox olduqda onun azaldılıb-azaldılmamasına dair mülahizələr edir. Standartın 69-cu maddəsinin tələb etdiyi məlumat maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinin rəhbərliyin etdiyi mülahizələri başa düşməsi və gələcəkdə şəraitin dəyişilməsi və aktivlərin balans dəyərini azalması ilə nəticələnməsi ehtimalını qiymətləndirməsi üçün baza təmin edir. Müvafiq olan təqdirdə 69-cu maddəsinin (a) bəndinin tələb etdiyi məlumatlar elə qruplaşdırılır ki, onlar rəhbərliyin balans dəyərini azaltmaması səbəblərini əks etdirir.
71. Maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərində baş verən azalmaların tanınması ilə bağlı büdcə təşkilatlarının uçot siyasətləri standartın 50-ci maddəsinə əsasən açıqlanır. Bundan başqa, təşkilat rəhbərliyin aktivin balans dəyərini bərpa olunacağı qənaətinə gəlməsi məqsədilə müvafiq aktiv üçün xarakterik olan faktlar və dəlillər təqdim edir.

Gözlənilən gələcək əməliyyatların hedcinqləri

72. Təşkilat maliyyə alətini gözlənilən gələcək əməliyyat ilə bağlı risk hedcinqi kimi uçota alan zaman aşağıdakıları açıqlamalıdır:
- (a) Gözlənilən əməliyyatların təsvirini, o cümlədən, onların baş verməsi gözlənilən müddəti;
- (b) Hedcinq alətinin təsvirini; və
- (c) Təxirə salınmış və ya tanınmayan mənfəət və zərərin məbləğini və gəlir və ya xərc kimi tanınması gözlənilən müddəti.
73. Standartın 72-ci maddəsinin (c) bəndinə uyğun olaraq açıqlanan məbləğ maliyyə hesabatlarında tanınmasından asılı olmayaraq gözlənilən gələcək əməliyyatların hedcinqi kimi təyin olunan maliyyə alətləri üzrə bütün toplanmış mənfəət və ya zərəri əhatə edir

Digər açıqlamalar

74. Maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinin maliyyə alətləri ilə bağlı anlayışını artırmaqla əlavə açıqlamaların verilməsi tələb olunur. Əhəmiyyətli olduğu təqdirdə təşkilat aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:

- (a) hesabat dövründə gəlir və xərc kimi tanınmış maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərindəki dəyişikliyin ümumi məbləği;
- (b) gözlənilən gələcək əməliyyatların hedcinqi ilə əlaqədar mənfəət və ya zərərdən fərqli olan hedcinq alətləri ilə bağlı təxirə salınmış və ya tanınmamış mənfəət və ya zərərin ümumi məbləği; və
- (c) il ərzində tanınmış maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ümumi orta balans dəyəri, il ərzində tanınmamış maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin orta ümumi əsas, təqdim olunan, şərti və digər oxşar məbləği və bütün maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin il ərzində, xüsusilə də hesabat tarixində kassada olan məbləğlərin il ərzində kassada olan məbləğlərə qeyri-müvafiq olduğu zaman orta ümumi ədalətli dəyəri.

Keçid müddəaları

75. Sözügedən Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı ilk dəfə tətbiq olunduğu zaman əvvəlki hesabat dövrləri üçün müqayisəli məlumatlar mövcud olmadıqda, bu cür məlumatın təqdim olunmasına ehtiyac duyulmur.

QÜVVƏYƏ MİNNMƏ TARİXİ

76. Bu standartın qüvvəyə minməsi Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin müvafiq əmri ilə müəyyən edilir
77. Əgər təşkilat Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında qeyd edildiyi kimi maliyyə hesabatı məqsədilə mühasibat uçotunun hesablama metodunu qəbul edərsə, yuxarıda qeyd edilən hüquqi qüvvəyəminmə tarixindən sonra standart təsərrüfat vahidinin qəbul tarixi və ondan sonrakı dövr üçün illik maliyyə hesabatına tətbiq ediləcəkdir.